

VII. Lelki fejlődés

Szeptember 27., vasárnap, 6.45

Éva álmából ébredt – illetve inkább rémálmból. Megpróbált visszaemlékezni arra a jelenetre, amely annyira megrémítette, hogy felébredt. A szövetségi közgyűlés a szabadban ült össze, a Zöld-szigeten. Éva hatalmas tömegnyi vezető között ült. Fából építettek egy irdatlan emelvényt, amelyen a szövetség legmagasabb tisztségviselői foglaltak helyet. A levezető elnök kalapácsával az asztalra csapott, és szentori hangon kiáltotta a nevét. Éva rájött, hogy azért hívják, mert be kell mutatnia a szövetség új nevelési programját. Felállt és megpróbált utat csinálni magának a tömegben, de abban a pillanatban mindenki fölkel és énekelni kezdett. Éva testek összefüggő tömegébe ütközött, amely megakadályozta az előrejutásban. Kérte, hogy engedjék át, megpróbálta elmagyarázni, hogy oda kell jutnia az emelvényhez, de senki sem figyelt rá. Aztán a tömeg táncolni kezdett. Összevissza lökdösték és taszigálták, Éva dühösnek és tehetetlennek érezte magát. Ekkor ébredt fel; kiverte a hideg veríték. Még mindig szorongva elhatározta, hogy fölkel. Mezítláb lelépett a hideg kőre, fogta a törölközőjét, kinyitotta a cella ajtaját, és a zuhanyzó felé indult. Megcsapta a hideg vízsugár, és ez segített, hogy magához térjen. Még nedves hajjal tért vissza a szobájába, és gyorsan felöltözött. Úgy döntött, lemegy a közösségi terembe, hogy átolvassa a jegyzeteit.

Amikor belépett, Lászlót látta, amint buzgón írt a táblára.

– Szevasz Lacil! Te már ébren?

– Épp a tegnapi jegyzeteimet válogattam a társas fejlődésről.

Éva egy sóhajtással leült mellé.

– Szörnyűt álmodtam... Ott voltunk a közgyűlésen, hogy bemutassuk a nevelési programunkat, és senki se figyelt ránk. Eléggé megriasztott az elvégzendő feladat terhe...

– Ez igaz, Éva. Egy kicsit én is aggódom, ugyanakkor lenyűgöz, amit a professzor mesél nekünk! Meg fogjuk csinálni, ne aggódj. Nézd, összefoglaltam a társas fejlődést.

Éva megfogta a lapokat, amelyeket László feléje nyújtott, és átnézte őket.

– Mit gondolsz? – kérdezte László.

– Pontos és világos. Nagyon jó!

– Látod? Minden növekedési területen meg tudunk fogalmazni nevelési célkitűzéseket.

– Mikor keltél, Laci?

– Pontban hatkor. Miért?

– Úgy rémlik, mintha te általában inkább késői kelő volnál...

– Igen, az vagyok. De most nagyon motivál ez a munka. Szeretnék haladni vele. És ha nem foglaljuk össze a következtetéseinket miközben haladunk, sehová sem fogunk elérkezni!

– A lelkesedésed mindig fölvidít engem is. De ha így is van, azért ne vidd túlzásba.

László az ablak felé lépett.

– Nézd! Most kel a nap. Nincs kedved kijönni a friss levegőre?

– Hát... Elég hűvös lehet odakint!

László az ajtó felé indult. Éva egy gyors lépéssel követte. Kint csontig hatoló hideg volt. László átölelte Éva vállát. Lassan sétáltak, lépteik alatt ropogott a zúzmarra. Finom pára lebegett a fák fölött. A fényes, vörös nap lassan a sötét erdő fölé emelkedett. Hirtelen úgy tűnt, elszakad a horizonttól és vakítóan megvilágítja a fagyott ágakat.

– Gyönyörű – mondta Éva.

Egy hosszú pillanatig nem szóltak, figyelték az új nap indulását. Gondolataikat a monostor harangja szakította meg.

– Reggeli dicséret – mondta Éva. – Jobb, ha elindulunk. A többiek várni fognak ránk.

Az imaóra után, amelyet László hosszúnak és unalmasnak talált, mindannyian a refektóriumban találkoztak a bőséges reggelin. László féig-meddig követte az Éva és a professzor között kezdődő beszélgetést. Agya gondolatok és képek nélkül zümmögött – a professzor szavai, a tegnapi jegyzetek, Éva mosolya... Valaki megrázta a vállát. István volt:

– Ez nem az álmodozás ideje, Lacám. Dolgunk van!

A csoport már elindult a közösségi terem felé. Egy sóhajtással László is fölkelt. Valóban sietniük kell, ha délig be akarják fejezni. Miközben barátai

helyet foglaltak az asztal körül, ő kitűzte a jegyzeteket a táblára, és összefoglalta, miről beszélgettek addig.

Éva kopogott az asztalon, hogy mindenki rá figyeljen, és átadta a szót a professzornak.

– Áttekintettük az egyén négy fő dimenzióját – mondta – a testi fejlődést, a szellemi fejlődést, az érzelmi fejlődést és a társas fejlődést. Ma délelőtt egy másik dimenzióval fogunk foglalkozni, mégpedig a lelkivel.

– A magam részéről van némi problémám azzal, hogy mit értek „lelki” alatt – mondta László. – Az jut róla eszembe, hogy ez a valóság elutasítása és az elképzeltbe való menekülés.

– Ez kezdésnek egész jó – válaszolta a professzor. – Akkor vizsgáljuk meg még egy kicsit a fejlesztés tárgyát és próbáljuk meg tisztázni a dolgokat. Nem szoktál kíváncsi lenni az életedre, a jövődre, László?

– Gyakran, de sokszor elég homályosak a gondolataim.

– A kíváncsiság számít. Az ember a kezdet kezdetétől kíváncsi. Kik vagyunk? Hová megyünk? Miért vagyunk itt? Az ember kísérletezni kezdett, aztán az eredményeket folyamatosan helyesbíteni és javítani próbálta. Korokon át folytatta a felfedezéseit, és összehasonlítgatta őket a történelem által felvetett égető, napi kérdésekkel. Így jöttek létre a mitológiák, filozófiák és különféle vallások, mind egy-egy kísérlet az ember és a teremtés titkának felfedésére. Az ember nagyszerűsége abban áll, hogy rá tud kérdezni a sorsára és az élet értelmére. Ez a lelki dimenzió. Az a képesség, hogy megragadjuk a dolgoknak a közvetlenül láthatón túli jelentését is. Képesség az élet, a szeretet, a születés, a szenvedés, a gonosz és a halál értelmének megtalálására.

– Ez sokaknak nem sikerül – jegyezte meg Éva.

– Sajnos nem. Azért mondom, hogy sajnos, mert nem hiszem, hogy valóban emberi életet lehet élni anélkül, hogy reflektálnánk rá. Néhányan valóban elutasítják, hogy ilyen módon reflektáljanak, vagy érzéketlenek maradnak ez iránt a keresés iránt. Elborítják őket a mindennapok, és csak egyik napról a másikra élnek.

– De ott a vallás – mondta Zsuzsa.

– Igen, a vallások ennek a lelki dimenzióknak a kifejeződései. Az „Isten” szó azt a titokzatos valóságot jelenti, amelyet az ember már a kezdet kezdetétől érez maga körül.

László megszólalt.

– A múltban azt tanították nekünk, hogy csak a tudomány révén érthetjük meg a teremtés és az ember titkát.

– A tudomány nagyon sok dolgot megvilágít, de a lelki gondolkodás másik szint. A Biblia például nem elsősorban természettudományos könyv akar lenni, sokhelyütt még csak történelmi könyv sem.

– És akkor miért értékes? – kérdezte László.

– Személyes élményeinkhez kell kapcsolni, hogy megérthessük. Életünk bizonyos pillanataiban szükségét érezzük annak, hogy reflektáljunk ezekre, és visszamenjünk az időben, hogy megértsük, „hogyan jutottunk ide, ahol vagyunk”. Tanúkat is megkérdezhetünk, hogy megpróbáljuk rekonstruálni életünk fontos történéseit. Kereshetünk bizonyos nyomokat a múltban, fényképeket, emlékeket, leveleket és hasonlókat, amelyek nem szükségképpen tényeket jelentenek, hanem lehetővé teszik számunkra, hogy újra felfedezzük azokat az érzéseket, amelyeket már megtapasztaltunk. Ha ezeket az összetevőket mind összegyűjtjük, akkor rájövünk, hogy soha sem leszünk képesek tárgyilagos módon rekonstruálni a múltat. De végső soron nem is ez érdekel minket igazán. Azt keressük, hogy „mi történt a fejünkben”. Nem az a célunk, hogy a történelmet a történelem kedvéért rekonstruáljuk, hanem hogy fejlődésünk korábbi szakaszaira emlékezve tisztább rálátásunk legyen jelenlegi helyzetünkre. Amikor a múlt eseményeire emlékezünk, az foglalkoztat, hogy megtaláljuk a megértésükhöz szükséges kulcsot. Ezért megpróbáljuk értelmezni őket, hogy meghatározhassuk a jelentésüket, és amikor megpróbáljuk ezt a jelentést kifejezni, akkor gyakran rájövünk, hogy a mindennapi nyelv erre nem alkalmas. Ezért aztán lehet, hogy végül egy dalt vagy egy költeményt választunk, hogy érzéseink mélységeit kifejezhessük. Pontosan ezt a módszert követi a Biblia.

– Tehát szó szerint véve nem érthetjük meg a Bibliát?

– Nem mindig. Például a bibliai teremtéstörténet sem tudományos igénnyel íródott, így elsősorban nem azt próbálja elmagyarázni, hogy a világmindenség a valóságban hogyan jött létre. Az a célja, hogy lelki üzenetet közvetítsen. Az anyagi világot és az emberiséget egyazon sors köti össze, amely veszélybe kerülhet, ha az ember mindenható vagy totálisan független akar lenni. Ez a lelki igazság, amelyre a mi korunk előtt évezredekkel jöttek rá az emberek, keményen érint minket manapság, és rávilágít jelen helyzetünkre, pontosan akkor, amikor a tudomány képtessé tesz bennünket a bolygó elpusztítására.

– Nincs ez a lelki dimenzió eleve belevésve mindannyiunkba?

– De igen. Az ember úgy van megteremtve, hogy természetes módon válik

kíváncsivá élete értelmére. De ez a képesség eltompulhat vagy elgyöngülhet, különösen a mai ipari társadalomban, amikor az azonnali eredmény minden másnál fontosabb. Sőt, maguktól a gyermekek gyakorlatiasan, eszközszerűen és haszonelvűen tekintenek a valóságra, és segíteni kell nekik, hogy fokozatosan megnyíljanak a lelki dimenzió felé. A nevelőnek tehát az a célja, hogy képessé tegye a gyermeket arra, hogy a csupán tapasztalati és gyakorlati igazságon túllépjen, hogy elérjen egy másfajta életfelfogást, egy másfajta kapcsolatot a világgal.

– Tanár úr – mondta László –, volna egy kérdésem. A Cserkészmozgalom Világszervezetének alapokmánya az Isten iránti kötelességet a cserkészlet három alapelvének egyikeként határozza meg, a másik kettő az önmagunk és a mások iránti kötelesség. Idehaza viszont, negyven év ateista propaganda után, a fiataloknak már Istenről is nehéz beszélni, az „Isten iránti kötelesség” pedig még elvontabbnak és ijesztőbbnek tűnhet. Mit gondol?

– Hogyan határozza meg ezt az alapokmányt?

– Most nincs előttem...

– Nálam viszont itt van – mondta Éva.

Piros borítójú füzetet nyitott ki, és megkereste azt a mondatot, amelyre László hivatkozott.

– Itt van. Az első fejezetben. Fölolvasom:

Isten iránti kötelesség

Ragaszkodás a lelki elvekhez, hűség az ezeket kifejező valláshoz, és az ezekből származó kötelességek elfogadása.⁶

– Jól van – bólintott a professzor. – Nézzük meg közelebbről is ezt a szöveget. Hány részre tudjuk bontani?

– Háromra – válaszolta László. – Először is a „ragaszkodás a lelki elvekhez”.

– Ezt úgy értelmezem, mint annak szükségességét, hogy a gyermeket bevezessük a lelki gondolkodásba, amint ezt már kifejtettem.

– „Hűség az ezeket kifejező valláshoz”.

– Mindannyian valamilyen emberi közösségben növünk fel, amelynek van bizonyos lelki öröksége, és ezt javarészt valamilyen vallás fejezi ki. Hazánk

⁶ Cserkészmozgalom Világszervezete (WOSM), alapszabály

például a keresztény kultúrkörhöz tartozik. Vannak katolikusok, protestánsok és ortodoxok, de mindannyian keresztények. Idehaza abszurd lenne azt követelni, hogy a gyermeket e keresztény valóság nélkül vezessük be a lelki dimenzióba. Ezért fontos annak annak a közösségnek a lelki örökségét tisztelni, amelyben a gyermek felnő, és segíteni neki, hogy felfedezze és megvizsgálja ezt az örökséget, hogy valóban megtalálja benne a helyét. Erről szól a vallás iránti hűség, vagyis nem passzív befogadás, hanem egyfajta felfedezési és reflexiós folyamat kezdete, hogy képesek legyünk személyesen dönteni.

– Vannak nálunk zsidók és muszlimok is.

– A folyamat attól még ugyanaz. Minden gyermeknek joga, hogy fölfedezze a közösség lelki örökségét, bővítse róla tudását, valamint hogy befogadó legyen más közösségek felé és tisztelje a sajátjától különböző hiteket. Hazánkban minden fiatalnak fel kellene fedeznie, hogy a zsidó vallás például mennyire gazdagította nemzeti kultúránkat.

Megint László szólalt meg:

– Az idézet harmadik része „az ezekből származó kötelességek elfogadása”.

– Javíts ki, ha tévedek, László, de azt hiszem, téged leginkább a „kötelesség” kifejezés nyugtalanít.

– Igaza van! Véleményem szerint ez egy tekintélyelvű és mindenható Isten képét idézi fel, aki azt akarja, hogy féljünk tőle és szó nélkül engedelmeskedjünk neki. És nem igazán lelkesít, hogy ezt a képet terjesszem a fiatalok között.

– A „kötelesség” szó manapság már valóban nem divatos. Olyan „kényszer-íze” van, ugye? Mindamellett a reflexió és Baden-Powell írásai alapján azt mondanám, hogy az „Isten iránti kötelesség teljesítése” egyszerűen annyit jelent, hogy azt tesszük, amit Isten vár tőlünk.

– És honnan tudjuk, hogy Isten mit vár tőlünk?

– Még mindig nem világos abból, amit már az ember fejlődése kapcsán megnéztünk? Mindannyian életet kaptunk és a megteremtődtünk, de valahogy hiányos módon. Emlékezzetek, mit mondtunk az „ember kicsinyéről”. Az ember nem készen jön világra. Létre kell hoznunk önmagunkat. Hosszú és nehéz folyamatra vagyunk hivatottak, hogy minden képességünket kibontakoztathassuk, és hogy másoknak is segítsünk ugyanezt elérni. Teljesen kifejlődni, teljes életet élni, tudatában lenni a világ csodálatosságának, és egyetérteni azzal, hogy vigyázzunk rá, hogy befejezzük a teremtés utolsó

érintéseit, amikor egy igazságosabb, emberibb társadalmat építünk... Ezt jelenti az Isten iránti kötelesség.

– Lehetséges, hogy valaki cserkész legyen és ateista? – kérdezte Zsuzsa.

– A Cserkészmozgalom Világszervezetének alapokmánya szerint a cserkészségnek vagy a vezetői létnek követelménye az istenhit, ebben nincs kétség. De mit jelent Istenben hinni, és mi az ateizmus? Swami Vivekananda, egy hindu misztikus ezt mondja:

Ugyanúgy, ahogy a világban bizonyos vallások ateistának hívják azt az embert, aki nem hisz egy önmagán kívüli létező létező Istenben, mi a magunk részéről azt mondjuk, hogy ateista az az ember, aki nem hisz saját magában. Saját lelkünk ragyogásában nem hinni – ezt hívjuk mi ateizmusnak.

– És Isten különböző embereknek különböző dolgokat jelenthet – tette hozzá László.

– Igen, és ki mondhatja, hogy ő az, aki teljes mértékig megértette Istent? Sokan közülünk egész készletre való hamis istenképet örököltek, és amikor az emberek magukról azt állítják, hogy „ateisták”, vagy nem hisznek Istenben, az gyakran azt jelenti, hogy képtelenek elfogadni ezeket az istenképeket, amelyek valójában valódi lelki jelentés nélküli bálványok. Egyik barátom, Roger Barralet atya, az Egyesült Királyság Cserkészszövetségének lelkésze ezt írja:

Néha, amikor az emberek azt mondják, hogy nem hisznek Istenben, valójában azt mondják, hogy nem hisznek a fabábuikban, Istenről alkotott képükben. Ezek a képek talán a korai gyermekkorból erednek. Lehet, hogy egy olyan Isten képei, aki mint valami főrendőr csak arra vár, hogy elkapjon minket a gaztetteinkért. Ilyen vagy olyan okok miatt gyermekkorunkban sok istenképet szedhetünk össze, amelyeket aztán a felnőttkor felé haladva teljes joggal vethetünk el mint elfogadhatatlanokat. De ez nem jelenti azt, hogy szükségszerűen Istent is el kell vetnünk.⁷

– De honnan tudjuk, hogy ezek rossz istenképek? – kérdezte István.

– Emlékezzetek, mit láttunk, amikor az érzelmi fejlődésről beszélgettünk. Három-négyéves kora körül a gyermek a szuperegő formájában elsajátítja a szülei által kifejezett tiltásokat. Ennek eredményeként azonosulhat egymással ez a mindenható és fenyegető tekintély és az Istenről alkotott elképzelés. A gyermek úgy képzeli el Istent, mint aki mindenható, szemmel tart és mindent lát, és aki megbüntet, „ha nem vagy jó”. Ezt az elképzelést gyakran a szülők és néhány nevelő is erősíti, aki „Istent” arra használja, hogy büntudatot ébresszen

⁷ Father Roger Barralet, OFM, *What's all this about, God?* Hazel Chewter, The Scout Association

a gyermekben. Amikor a gyermek eléri a serdülőkort, feszültség keletkezik a gyermekkori tiltásokhoz kapcsolódó gyermekkori istenkép és a fiatal újdonsült vágyai között. Minthogy a serdülő a jövőjét építi, és egyre érettebb és függetlenebb lesz, egyre inkább eltávolodik Istentől, pontosabban saját hamis istenképétől.

– És akkor hogyan tudjuk ezt korrigálni?

– Ha a gyermeknek büntudatkeltő, hamis istenképe van, ez annak a következménye, hogy valódi lelki fejlődésének alapjai nem kerültek a helyükre. Úgyhogy a feladat az, hogy ezt kezeljük.

– Itt komoly problémánk van – szakította meg Éva. – A legtöbb vezetőnk úgy véli magáról, hogy teljesen tájékozatlan lelki téren. A leghalványabb elképzelésük sincs arról, hogyan hozzák szóba ezt a témát.

– Nekik maguknak is problémáik vannak ilyen téren – tette hozzá László. – Nem biztosak benne, hogy „hisznek-e Istenben”.

– Az első lépés ennek az Isten-felfogásnak a tisztázása. Számptalan elképzelés van Istenről, de én azt hiszem, hogy alapjában véve az „Isten” szó annak az hatalomnak az emberi jelképe, amely mindennek a kezdete volt, mindennek a léte, és majd mindennek a vége lesz. Vegyük a teremtést: növények, állatok, csillagok és emberiség. Valószínűtlen, hogy mindez a maga végtelen összetettségében egy szerencsés vagy szerencsétlen véletlen folytán jött létre. Így kell, hogy létezzen egy olyan hatalom, amely mindezt létrehozta, egy olyan erő, amely továbbra is közreműködik és megújítja a teremtést. Az „Isten” fogalom ezt az erőt jelképezi.

– Követem – mondta László –, de nekem nagyon elvontnak és távolinak tűnik Istennek az ilyen meghatározása. Mit jelent ez a fiatalok mindennapi életében?

– Ha gondolod, a kérdés megválaszolására bemutatok egy képet vagy egy tanmesét. Mit jelent a „Scout”, magyarul cserkész szó? „Ösvénytaláló”, németül szó szerint is így van: *Pfadfinder*. A „Scout” szó első jelentése tehát olyasvalaki, aki képes megtalálni a legjobb ösvényt, a legjobb utat minden helyzetben, akár kint a szabadban, az erdőben vagy a mocsárban. És mit kell egy cserkésznek magával vinnie, hogy egy portyán a megfelelő útvonalon maradjon, István?

– Ööö... Térképet, természetesen... És iránytűt.

– Pontosan. És ugyanígy a mindennapokban is. Ahhoz, hogy megtaláljam a megfelelő utat életem problémáim keresztül, szükségem van iránytűre.

Nevelőként az a feladatunk, hogy segítsünk a fiataloknak ennek a jelképes iránytűnek – amely sokkal fontosabb és hasznosabb, mint a valódi – a megtalálásában, és használatának megtanulásában.

– Tényleg létezik ez az iránytű?

– Igen, István, létezik. Mindannyian megtapasztalhatjuk a saját életünkben. Baden-Powell boldogságnak hívta.

– Boldogságnak?

– Igen. Mindannyiunknak van egy belső iránytűje, amelyet boldogságnak vagy örömmek hívnak. Amikor sok közül a helyes utat választjuk, amikor valakivel megosztjuk valaminket, amikor kimutatjuk szeretetünket vagy megbocsátásunkat, amikor segítünk valakinek szabadabbá válni, vagy amikor mi szabadítjuk meg magunkat egy minket megbéklyózó szabályozástól, örömet és békét érzünk, boldogságot. Ez az érzés nem valami anyagi dolog, mégis tudjuk, hogy bennünk van. Valódi. Nevelőként az a feladatunk, hogy segítsünk a fiataloknak ennek a lelki iránytűnek a felismerésében és elfogadásában. Ez annak a hatalomnak vagy „lelki valóságnak” kifejeződése, amely mindennek a kezdete, létezése és vége. Ily módon megadjuk nekik mindazt a meggyőződést, hogy képesek legyenek életükben a helyes ösvényt választani: a boldogság felé vezetőt. Ez a lelki fejlődés.

– Olyan egyszerűnek látszik!

– Egyáltalán nem bonyolult. Baden-Powell ezt hívta a „vallás természetes formájának”. Figyeljete csak, kijegyzeteltem egy szöveget, amely ezt a fogalmat írja le. Itt van:

A vallás természetes formája olyan egyszerű, hogy még egy gyermek is képes megérteni. Belülről fakad, a lelkiismeretből, a megfigyelésekből, a szeretetből, hogy mindarra alkalmazható legyen, amit a fiú tesz. Nem külsőség, vagy kívülről előadott dogmatikus köntös, amelyet vasárnaponként felvesszünk... Épp ezért valódi része a fiú jellemének, lelkének fejlődése, és nem olyan máz, amely lekophat.⁸

– Elég sok vallás nem ismerne magára ebben a meghatározásban – jegyezte meg Éva.

– Igen – tette hozzá Zsuzsa –, meglehetősen felületesnek látszik.

– Azért, mert alap, nem pedig felépítmény. Egyszerű, de szilárd alap, mert része az egyén általános fejlődésének és élettapasztalatának. Ezen az alapon

⁸ Robert Baden-Powell, The Scouter, April 1918

lehet egy bizonyos vallásra jellemző nevelést építeni, de az kérdés, hogy feladata-e a cserkészletnek, hogy ennek a felelősségét felvállalja.

– Arra gondol, hogy a vallásos nevelés nem része a cserkészprogramnak?

– Arra gondolok, hogy nem hiszem, hogy egy cserkészvezetőnek feladata, hogy hittanár legyen, vagy hogy a vallásról adjon elő.

– És akkor mit tegyen a vezető?

– Gondoskodjék róla, hogy a cserkésztevékenységek lehetővé tegyék a fiataloknak, hogy felfedezzék ezt a lelki valóságot, avagy belső iránytűt, és hogy ennek teljes értelmét kutassák életükben. A vezetőnek abban is segítenie kell, hogy a fiatalok ezt az élményt összekössék közösségük lelki örökségével.

– Ki tudná fejteni ezt kicsit jobban? – kérdezte Éva.

– Megpróbálom fölvezetni, de ez csak egy szempont, amelyet azután majd részletesebben meg kell vizsgálnotok. Kezdjük azzal, hogy a mi kereszténységgel átítatott kultúránkban az „Isten” szó egyrészt a teremtőt, mindennek a létrehozóját írja le, másrészt pedig az abszolút jóságot, a megváltás forrását, amely az emberi történelemben folyamatosan működik. Ezért aztán két lehetséges módon fedezhető fel és ismerhető meg jobban ez a lelki valóság: egyrészt a teremtés vagy a természet csodáinak felfedezésével, másrészt az emberi közösségen belüli élet megtapasztalásával.

– Vegyük először a természetet – javasolta István.

– Rendben. Azt hiszem, van a lelki fejlődésnek egy elve, amelyet talán „kíváncsiságnak” hívhatunk, más szóval a természet és az élet csodáinak felfedezése és csodálata. Baden-Powell hitt abban, hogy a természetben végzett tevékenységek kulcsszerepet játszhatnak a fiatalok lelki fejlődésében. A *Leánycserkészletben* ezt írja:

A természet tanulmányozásának célja, hogy kialakítsuk Istennek, a Teremtőnek a felismerését, és a természet szépségének érzékelését.⁹

A *Cserkészvezetőben* található egy másik fontos szakasz:

Számomra minden csodák legnagyobbika az, ahogy néhány tanár elhanyagolja a természetismeretet, ezt az egyszerű és kiapadhatatlan nevelési módszert, és azon igyekszik, hogy egy izgatott, élénk fiúnak első lépésként a bibliaismeretet rakja a nyakába, amely által majd emelkedettebb dolgokra fog gondolni.¹⁰

⁹ Robert Baden-Powell, *Girl Guiding*

¹⁰ Robert Baden-Powell, *Aids to Scoutmastership*

– Ezeket hallgatva eszembe jutott valami – mondta Zsuzsa –, mégpedig az, hogy a Szentírás vagy az evangélium mennyi természethez kötődő szót és képet használ: hegy, folyóvíz, tűz, fa és így tovább.

– Így van, Zsuzsa. És szerinted ez mit jelent?

– Nem tudom. Talán a természet valóságára van szükségünk, hogy kifejezzünk egy lelki tartalmat.

– Ez nagyon fontos észrevétel. A természetet figyelve az ember olyan jelképekre bukkan, amelyek lehetővé teszik számára, hogy kifejezze és közölje lelki felfedezéseit. Egy lelki élményt nem fejezhetsz ki racionális vagy műszaki nyelven, ahol minden szónak pontos, egyedi jelentése van. Képekre és jelképekre van szükség.

– És a természettel való kapcsolat közben lehet megtanulni a szimbolikus nyelvet?

– Jórészt igen.

– Tudna mondani egy példát? – kérdezte István.

– Most eszembe jut egy. Az evangéliumban van egy történet, amely sokáig izgatott. Azt meséli el, hogy Jézus éhes volt, odament egy fügefához, hogy pár gyümölcsöt találjon rajta. A szöveg ezt mondja: „Semmit sem talált rajta, csak levelet, mert nem volt fügeérés ideje.” Úgyhogy Jézus ezt mondta a fának: „Senki ne egyék rólad gyümölcsöt”, és másnap a tanítványok látták, hogy a fa gyökerestől kiszáradt. Nektek nem furcsa ez a történet?

– De igen – mondta István. – Teljesen normális, hogy nem talált fügét, mert nem az év megfelelő időszaka volt.

– Pontosan ez az! A történet szó szerint véve abszurd. Miért haragszik meg Krisztus egy olyan fára, amely nem tud a rendes érési időszakon kívül gyümölcsöt hozni? Igen ám, csakhogy a fügefa jelkép. Ez egyértelmű, hiszen Jézus személyként szól hozzá. A „mert nem volt fügeérés ideje” szavak ebből a szemszögből nyerik el valódi jelentésüket. Túlságosan gyakran „nincs fügeérés ideje” számunkra sem: túl korai, hogy békét kössünk vagy túl késő, hogy megnyíljunk mások felé, vagy becsületességet mutassunk. Mindig, amikor visszautasítjuk emberi felelősségünket, kiszáradt lényekké válunk, mint szegény fügefa.

– De – mondta László – nem lehetett volna ezt közvetlenül kifejezni, jelkép használata nélkül?

– Azt hiszem, nem. Az az egész üzenetet egyszerű erkölcsi leckévé

csökkentette volna, nem volna mélysége. Élettapasztalatunk és érzéseink minden tisztaságukkal és zavarosságukkal, vagyis mélységükkel, jelképekben fejeződnek ki. Azok, akik nem birtokolják a szimbolikus nyelvet, kizárólag gyakorlati szinten képesek életükről beszélni. Ez a mindennapos mókuserék világa. Mivel nem tudnak lelkileg kommunikálni, képtelenek saját életükre reflektálni, és így erőten áldozataivá válnak minden elképzelhető nyomásnak és szabályozásnak, amelyet nap nap után megélnek, és nap nap után kibírnak valahogy.

– Más szóval – mondta Éva – a természetben folytatott tevékenységek két lelki megközelítést tesznek lehetővé: egyrészt a teremtés csodáinak és nagyszerűségének felfedezését, és az ember és természet közötti kapcsolat megértését; másrészt a szimbólumok nyelvének megtanulását.

– Így igaz. Ráadásul sok, cserkészek által a természetben folytatott tevékenység az emberiség alapvető élményeinek felel meg, amelyek maguk is nagyon erős lelki jelentéssel telítettek: felfedezni vagy kialakítani egy területet, felépíteni egy menedéket vagy otthont, összegyűlni a tábortűz körül, egy patakot visszafelé a forrásáig követni stb.

– És melyek a lelki fejlődés más útjai? – kérdezte Éva.

– Hát mit láttatok itt, a monostorban? Azt hiszem minden olyan közösség, amely lelki kalandba fog, ugyanazokat az alapvető elveket fedezi fel. A „kíváncsiság” után az következik, amit én „fogadjistennek” neveznék; vagyis minden olyan tevékenység, amely elősegíti a másokra való odafigyelést és a felénk való megnyílást, különösen azok felé, akik szegényebbek és sérülékenyebbek. Az ilyen tevékenységek teszik lehetővé a fiataloknak, hogy megtapasztalják az együttérzés és a megosztás érzését.

– A csoporton belül és más közösségekkel találkozva?

– Igen. Biztos vagyok benne, hogy szerveztetek már olyan tevékenységeket, amelyek ilyen élményeket jelentenek. A következő elvet nevezhetnénk „munkának”, és ez magába foglal minden olyan tevékenységet, amely a fiatal arra ösztönzi, hogy aktív szerepet játsszon egy csoportban, megossa a feladatokat, együttműködjék másokkal, és rájöjjön, hogy a társadalmat szolgálattal és közösséget bevonó akciókkal lehet megváltoztatni és megjavítani. Ezután jön a „bölcesség”, más szóval olyan tevékenységek, amelyek segítenek a fiataloknak, hogy felelősséget vállaljanak önmagukért, és legyen önfegyelmük. És utoljára, de nem utolsósorban ott az „imádat”, vagyis azok a tevékenységek, amelyek a fiatalokat arra ösztönzik, hogy gondolják át azokat az eseményeket, amelyeken keresztül mentek, és értsék meg ezeknek az

élményeknek a teljes jelentését és értékét. Az ilyen fajta tevékenységek – csönd, meditáció és önkifejezés – által ismerhetik fel a fiatalok, hogy szükségük van az imára és Isten imádatára.

Éva szólalt meg:

– Abból, amit most hallottunk, az a benyomásom, hogy a lelki fejlődés nagyon mélyen kötődik a többi növekedési területhez.

– Igen, igazad van, Éva. A lelki fejlődés nem más, mint az értelem felfedezése az ember fejlődésének és tevékenységének minden formája által.

– Tehát – vette át a szót László – gondoskodnunk kell róla, hogy a felajánlott tevékenységek elég érdekesek legyenek ahhoz, hogy lelki tartalmuk is legyen: felfedező és természetben sorra kerülő tevékenységek, megnyílni mások felé, szolgálat, tevékenységek megosztása és így tovább. És aztán időt kell hagynunk az értékelésre, amikor a fiatalok egy felnőtt vezető segítségével végiggondolják és kifejezik az általuk megélt élmények jelentését.

– És ezt a jelentést kell ahhoz kötni – tette hozzá Éva –, amit a közösség „lelki örökségének” hívtunk, és amelyhez a fiatal tartozik, hogy lehetővé tegyünk számára ennek a jelentésnek az elmélyülését.

– Nagyon jó összefoglaló volt – bólintott elismerően a professzor.

•••